

NADİDE

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

Hazırlayan
Hasan Yürek

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2320

EDEBÎ ESERLER: 1172

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-944-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Gökalp Baştımar

Kapak Tasarımı: Damla Acar

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Çınar Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Hüseyin Cahit Yalçın: 1875 yılında Balıkesir’de doğan Hüseyin Cahit, ilk ve orta öğrenimini Serez’de tamamlayıp 1893-1896 yılları arasında Mekteb-i Mülkiye’de okumuş, mezuniyetini takiben Maarif Nezareti’nde beş yıl çeşitli kalemelerde çalıştıktan sonra, 1901 – 1908 yılları arasında Vefa ve Mercan idadilerinde, öğretmenlik ve idarecilik yapmıştır. 1891’de Ahmed Mithat Efendi’nin tesiriyle *Nâdide* adlı cinayet romanını yazan, *Servet-i Fünûn* dergisinde 1897’den itibaren hikâye, roman ve tenkitleri yayımlanan Cahit, II. Meşrutiyet’le birlikte İttihat ve Terakki’nin saflarında siyasî mücadeleye atılmıştır. İttihat ve Terakki’nin merkez-i umumi üyesi ve geleceğin büyük sözlükçüsü Hüseyin Kâzım Kadri’nin ve Tevfik Fikret’in davetiyle *Tanin* gazetesini çıkarmaya başlamış; Fikret’in birkaç ay sonra, Hüseyin Kâzım Kadri’nin de Serez mutasarrıflığına tayini dolayısıyla Şubat 1909’da ayrıldığı gazetenin imtiyazı kendisine kalmış ve uzun yazı hayatı boyunca adıyla birlikte anılacak olan bu gazeteyle Türk matbuatında silinmez bir iz bırakmıştır.

Tanin gazetesi, ilk devresinde (1 Ağustos 1908 – 31 Ekim 1918) 3550 sayı neşredilmiş, bu evrede 1914’e kadar Hüseyin Cahit’in yönetiminde kalmıştır. Tabii bu yayın faaliyeti, bazı kesintilere de uğramıştır: 31 Mart Vak’ası’nda *Tanin*’in matbaası dağıtılmış ve Hüseyin Cahit, isyancıların Lazkiye mebusu Mehmed Aslan’ı o zannederek öldürmeleri üzerine Selanik’e kaçmak zorunda kalmıştır. Hareket Ordusu’nun şehre girişinden sonra geri dönebilen Hüseyin Cahit, sonraki yıllarda da İttihatçı karşıtı hükûmetlerce kovuşturulmuş, gazetesi kapatılmış ve Kasım 1912’de bu defa Viyana’ya kaçmak zorunda kalarak, ancak Bâbü’lî Baskını sonrasında geri dönebilmiştir. İlginçtir ki bu defa da İttihat ve Terakki’nin bazı icraatlarını eleştirmekten geri kalmayan Hüseyin Cahit, 1914 Ocak’ında gazeteyi İttihat ve Terakki Fırkası’na devretmek zorunda bırakılmıştır. I. Dünya Savaşı’nın sonunda İstanbul’un işgali üzerine 1919 Haziran’ında Malta’ya sürülen Hüseyin Cahit, 1921 Nisan’ında kurtulup İstanbul’a döndükten sonra *Tanin*’i tekrar çıkartmaya başlamış, 14 Ekim 1922 – 16 Nisan 1925 arasında 903 sayı olarak neşredilen bu ikinci devrenin ilk 38 sayısı *Tanin* adına izin alınmadığı için *Renin* adıyla çıkmıştır. Gazetenin İttihatçıların görüşlerinin temsil organı olması, Mustafa

Roman Hakkında

Nadide, 1875 doğumlu Hüseyin Cahit'in 1891'de yayımlanan ilk romanı, ilk eseridir. İki bölümden oluşan eserin birinci bölümü “Kable'l- İzdivaç”, ikinci bölümü “Ba'de'l- İzdivaç”tır. Birinci bölümde on üç, ikinci bölümde on beş bölüm bulunmaktadır. Bunun yanında romanın başında ve sonunda Hüseyin Cahit'e ait yazılar vardır. Ayrıca eserin başında Ahmet Mithat'ın *Nadide*'yi sevinçle karşılayan ve değerli bir eser olarak gören bir takrizi bulunmaktadır.

Servet-i Fünûn döneminde ön plana çıkan Hüseyin Cahit, bu eseriyle Tanzimat romanını örnekler. Hüseyin Cahit, *Edebiyat Anıları* adlı eserinde bu romanını yazarken Serez'de duyduğu bir hikâyeden yola çıktığını ve Ahmet Mithat romanlarını taklit ettiğini ifade eder.*

Nadide'nin olaylar dizisi şöyle özetlenebilir: Oldukça varlıklı olan Ali Bey, ağaç kovuğuna bırakılmış bir bebek görür ve Fuat ismini verdiği bu çocuğu evlatlık alır. Zamanla büyüyen Fuat, bir gün *Nadide*'yi görür ve ona âşık olur. *Nadide* de Fuat'a ilgi gösterir ve ikisi bir gece gizlice buluşurlar. Bu buluşmayı haber alan Nadir Bey -kendisi *Nadide*'ye talip olmuş fakat onu alamamıştır- intikam amacıyla Fuat'ı adamlarına vurdurtur. Yaralı olan Fuat'ı ölümden Ali Bey'in yanında çalışan Kanber kurtarır. Kurtardıktan sonra da başının belaya girmemesi için onu *Nadide*'den uzak tutar.

Vurulma olayıyla birlikte *Nadide*'nin bir adamla buluştuğu ortaya çıkar. Bunun üzerine onun annesi, kendisine büyük bir ceza verir ve onu evlenmekten meneder. Bir süre sonra *Nadide* hamile olduğunu anlar ve durumu annesine anlatır. Bunun üze-

* Hüseyin Cahit Yalçın, *Edebiyat Anıları*, 3.b. , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2002.

Fahrü'l-muharrirîn atufetlü Ahmet Mithat Efendi Hazret-
lerinin ihsan buyurmuş oldukları takrîz-i hakîmâneleridir:

Ne bahtıyarım ki şu bir iki hafta zarfında birkaç roma-
na şu yolda kelimât-ı tebrikiyye yazdım. Osmanlılarımız ar-
tık yalnız tercüme ile iştigal etmeyip işte telif mertebesinde
sâ'id oldular. Hem de sükût faydasına makusen mütenasip
denilecek bir suretle süratı gittikçe mütezayit bir su'ûd! Yal-
nız benim sözüme kalmayarak okuyanlar dahi itiraf edecek-
lerdir ki şu roman emsali miyânında mümtazdır. Hem bü-
yüklük hem suret-i tahrir ve hem de müntic olduğu hikmet-i
mûkiz cihetiyle mümtazdır. Müellifini ez dil ü can ben tebrik
edeceğim gibi karilerin de tebrik edeceklerine şüphe etmem.

Ahmet Mithat
fi 5 Şubat sene [1]306

İki Söz

Muhterem Kariîn

Kitabın mahiyeti hakkında birkaç söz söylemek isterdim. Lakin bu hareketim tefahhur ve temeddühe haml olunabileceğinden iltizam-ı sükût ediyorum.

Kitabın hitamında kıymetini bizzat takdir ederseniz elbette daha iyi olur.

H. Cahit

Birinci Kısım Kable'l- İzdivaç

1

Gözünüzün önüne gayet vâsi bir çemen-zâr getiriniz.... Çimenlerin vezân olan rüzgârdan hafif hafif sallanışına, libas-ı hadrâlarını henüz telebbüs etmiş olan ağaçların latif latif manzaralarına, kâinata arz-ı veda eden âftâbın son hâl-i perişanisine, mandıralarına avdet etmekte olan koyunların, kuzuların meleyişlerine çobanların şiddetle ısıklık çalışmalarına, uzaktan uzağa akseden ve çoban köpeklerinin müthiş sedaları arasında mahvolan kaval seslerine birtakım şairane teşbihler uydurunuz da şu derya-yı ahzara onları da ilave ediniz.

İşte istediğimiz gibi bir mahal olmuş olur, bu latif ova-daki ağaçların nokta-i telâkisi gibi addolunabilen ufak bir koruluktan azıcık uzakta güzel bir köşk görünür. Beyaz boyasıyla, hoş manzaralı bacalarıyla, muhat olduğu bahçedeki nazik çiçekleriyle zahir hâlde bir âşiyâne-i saadet olduğunu hükmettirir. Teklifsizliği ele alarak köşkün içerisine atf-ı nazar edersek, odaların güzelce mefruş ve hizmetkârların hâl-i beşâsette olduğunu görürüz. Tedkîkâtımızda devam edersek, alt kattaki odaların birinde üç kişinin yemek yediğini ve etraflarındaki hizmetçilerden bunların efendi olduklarını anlarız.

Birisinin boyu, her ne kadar mindere oturmuş olduğundan pek belli olmuyor ise de uzun olduğu yine fark olunuyor; kısa kara sakalı da meydandadır; nâsiyesindeki tavr-ı asalet hâlindeki necabet göze çarpacak derecededir. Azâsı mütenasip olduğu gibi ihtiyarlık alameti de pek görülmez.

İlk defa gören şüphesiz otuz beş yaşında ya var yahut yoktur der. Lakin şunu da beyan edelim ki sinni kırk-kırk beş sularındadır.

İsmi de öğrenelim mi? Ali Bey! Ya? Hani ya şu (...) şehrinin en kadim hanedanından olup yirmi iki sene evvel pederi vefat eden ve o yaşta o cesim serveti mahvedeceğine kanaat kesbendenlere rağmen hüsn-i idare ile bir kat daha tevs-i itibar eden Ali Bey mi?

Evet! Ta kendisi!..

Mumaileyhi tanıdınızsa yanındaki: Orta boylu, kara saçlı, vâsi alınlı, saf çehrelî, ince bıyıklı on sekiz-on dokuz yaşındaki evlatlığı Fuat Bey'i de tanırırsınız. Hele bunları bildikten sonra yanlarındaki: Mehîb çehrelî, kısa boylu, pos bıyıklı, koca sakallı, uzun burunlu Kanber ismindeki eski emektarlarını da tanırırsınız. Kanber'in müthiş kanlı gözlerindeki parlaklığa, yüzündeki buruşuklara dikkat eden sevâbık-ı ahvaline pek de hüsn-i şehadet etmez; yaşını ise tahminden âciz kalır! Şu kadar ki hâli güzelce tedkîk edilirse pek kurnaz bir tilki olduğunu anlamak da tehhür edilmez.

İşte şimdi şunları güzelce öğrendik. Haydi bir parça da ettikleri lakırdıyı dinleyelim. Ali Bey evlatlığı Fuat'a hitaben diyordu ki:

- Kanber'i de götüreceksin mi?

- Hayır efendim.

- İyi gözlerini aç ha! Herifler şeytan gibidir.

- Bizi aldatmamalarına iyice dikkat edeceğim efendim, böylece kendimin mahir bir çiftçi, müşfik bir evlat olduğunu ispat edeceğim.

Kanber sükûnetle mükâlemeyi dinliyordu.

Ali Bey, Fuat'ın bu sözleri üzerine memnuniyetle:

- Aferin sevgili evladım! Artık ben de ihtiyarlamış olduğumdan senin böylece iktidarını görürsem işi sana terk ile rahat edebilirim.

- Memnuniyetinizi istihsal için her ne yapmak lazım gelirse icra edeceğim aziz pederim.

Kanber, titremekten ve içini çekmekten kendini menedemedi.

Görülüyor ya! Baba-oğul pek teklifsizce konuşmuyorlar. Ali Bey bu husus için birkaç kere Fuat'a darılmış idiyse de yalnız bu emrinde adem-i itaat görülmüş idi.

Muhaverenin devam ettiği müddetçe yemek de bitmiş olduğundan hepsi yerlerine çekildiler.

Eğer dışarıda gördüğümüz bedayi-i tabiatı, şairane bir şeye teşbih için zihnimizi yormasa, bu vesile ile de vakit kaybetmeseydik lakırdının iptidasını dinler ve Fuat Bey'in bir çiftlik maddesi için ertesi günü şehre gideceğini anlardık.

Hikâyemizin yevm-i cereyanında yani bin iki yüz şu kadar senesinde bu vilayette güzelce ıslahat icra edilememiş idi. Buna da tarihçe malum birtakım esbab mani oluyordu. En birinci sebep derebeyliğin ref'inden sonra teşekkül eden idare-i adile-i hazırayı çekemeyen entrika meydanlarında güzelce at oynatamayan ve pespâyegân-ı ahali ile hukukça müsavi olmaları lazım gelen ve bu hâle de asla razı olamayan zadedânın vicdansızlığıdır her ne ise, buraları tarihe ait olduğundan şu kadarını bilmeli ki: O vakitler hüküm ve nüfuz zadedânın elinde değil idiyse de bile haklarında şiddet istimal olunamazdı.

Bunu anladıktan sonra hikâyemizden biraz evvele irca-ı nazar edelim:

Ali Bey'in mensup olduğu sülale metbu-ı müfahhamlarına sadakatte her fedakârlığı göze aldırılmış olan asil, necip Osmanlılardandır.

Ali Bey, pederi Timur Bey'in hîn-i vefatında gayet cesim bir servetin vârisi: Çılgın, âteşîn-meşrep bir gençten başka bir şey değildi.

Yalnız bir validesi vardı, herkes bu azim servet iki sene-den ziyade devam etmez ümidinde bulunuyorlardı.

Filvaki istibad de edilemez. O aşufta çingene kızları, hain dalkavuklar nice can-pareleri vâlideyninden, nice gençleri servetlerinden ayırmışlardı!..

Eğer; bilahare faydalı bir facia gelmese idi Ali Bey'in de mahvolacağı şüphesiz idi.

Bakınız o hadise nasıl vukua geldi:

Ali Bey, yas müddetini ikmal ettikten sonra -kimin arabasına binerlerse onun düdüğünü çalan- refikasıyla beraber derya-yı zevke dalmış idi, nukûd-ı mevcûdesi bittüğinden bir iki çiftliği bivefa* etti. Validesi iptidaları ilişik etmediyse de Ali Bey, meftun olduğu Penboş** ismindeki bir çingene kızının uğrunda teknil servetini mahva iptidar edince telaş ederek kendisine hemân nasihatlar vermişse de hiçbir tesiri olamamıştır. Binaenaleyh evladının ve familyasının saadet-i hâli için bir cinayet icra ettirmiştir.

Bir gün Penboş'un kaybolduğu havadisi şehirde şayi olmuş ve ertesi gün de kınalı (hınalı) elleri vesair azâsı nehirden çıkmıştır.

Ali Bey, merkûmeyi cidden sevdiğinden vefatından sonra hakikaten pek ziyade müteessir olarak o genç yaşında çiftliklerinin birisine çekilmiş, ziraatla, bir dereceye kadar rahne-dâr olan servetini tamir ile uğraşmıştır.

Kendisine âleminden nefret gelmiş olduğundan kimse ile çok konuşmuyordu. Tüfeği elinde olarak dağlarda, bayırlarda gezer; arazisi dâhilindeki ormanların birisinde tabii

* Satmaktan daha beter bir musibettir ki şimdi bile taşralarda hâlâ mevcut beyler bu suretle servetlerini mahvediyorlar. Bivefa demek adeta rehin demektir. Pek az meblağ mukabilinde; gayet fahiş faiz ahzeden murâbahacılarla birkaç sene zarfında ma'-faiz borcunu te-diye edemediği hâlde terhin ettiği çiftliğin zaptına dair bir mukavele akdeder. Birkaç sene sonra re'sü'l-malı pek çok tecavüz eden faiz ile beraber parayı veremediğinden çiftlik elden gider.

** "Pembe" demektir.

küçük bir meydan hasıl olduğundan ekseriya orada otururdu. Yanı başında akan suyun zembemesini dinlemekle mütelevviz olur ve arada sırada “Of!” diye tazallüm-i hâl ederdi.

İhtiyâr-ı uzlet edeli birkaç sene geçmeden validesi vefat etti, bundan mütehassıl kederle müntahabı olan yerde hazin hazin ağlarken güya kendi tesirine iştirak ediyormuş gibi bir feryad-ı masumane işitti. İptida ehemmiyet vermediyse de seda gittikçe tezayüt ettiğinden ne olduğunu anlamak için yerinden kalktı... Arayarak bir ağacın kovuğunda kundaklı bir çocuk gördü. Vâlideyninden eser yok!

Ali Bey, biçareyi kucağına alarak tombul yanaklarından, yaşlı gözlerinden öptü. Zavalıcağız artık susmuştu. Çocuğun göğsü üzerinde beyaz bir şey müsâdif-i nazar-ı dikkati oldu. Bu da bir parçacık kâğıt olup üzerinde de:

Zavallı yavrucak!

Bedbahtlığa mahkûm

kelimeleri yazılı idi. Ali Bey, kendi teessürünü unutarak kucağında tuttuğu bedbahta hitaben:

- Vah biçare vah! Daha bu yaşta bedbahtsın ha! Hayır, sen bedbaht olmayacaksın, ben seni semere-i fu'adım gibi büyüteceğim, benim oğlum olacaksın! demiştir. İşte bu çocuk bugünkü gün gördüğümüz Fuat Bey'dir.

Ali Bey, çocuk kucağında çiftliğe avdet ettiği vakit hademe, yanaşmalar, ortakçılar hep hayrette kaldılar.

Hiçbir kimseye bed muameleyi sevmeyen Ali Bey merkûmlara her şeyi anlattı ve o gece içinde gayet mükemmel bir şenlik tertip ettirdi.

İşte bugünden itibaren bedbahtlığa mahkûm olan zavallı yavrucak, saadette ülfet etti, ismi de Fuat Bey oldu, güzel terbiye gördü, tahsil-i maarif o vakit beylerce ma'âyibâttan iken Ali Bey -kendisi gibi- Fuat'ı da behre-dâr-ı ilm ettirdi.

SÖZLÜK

Abüsü'l-vech: Asık suratlı

Acul: Aceleci

Adavet: Düşmanlık

Addetmek: Saymak

Adem-âbâd: Yokluk âlemi

Adem-i itaat: İtaatsizlik

Âdeten: Adet olarak,

Âdet-i müceb: Adet olduğu şekilde

Âftâb: Güneş

Âftâb-ı cihân-efrûz: Dünyayı aydınlatan güneş

Agûş-ı şefkat: Şefkat kucacı

Ağzeb: Gazaplı, öfkeli

Akd-ı şirket: Şirket, ortaklık sözleşmesi

Aks: Yansımak

Âlâ: Yüksek, yüce

Âlâ'im-i hiddet: Öfke belirtileri

Âlâ'im-i meserret: Sevinç işaretleri

Alamet: İz, belirti

Ale'l-hesap: Hesaplayarak, hesap üzerine

Âlem-i hayalat: Hayaller âlemi

Âlihe-i ismet: Masumluk, temizlik ilaheleri

Anut: İnatçı

Arıza: Engebe

Arız u amîk: Enine boyuna

Arşın: Eski bir uzunluk ölçüsü birimi

Arz-ı didar: Yüzünü gösterme

Arz-ı hizmet: Hizmet sunma

Arz-ı perestiş: Tapma

Arz-ı ubudiyet: Kulluğunu, bağlılığını gösterme

Arz-ı veda: Veda etmek

Asar-ı endişe: Endişe belirtileri

Ashab: Sahipler

Âşiyâne-i mader: Annenin evi

Âşiyâne-i saadet: Mutluluk yuvası

Aşk-zedegân: Aşka tutulanlar

Âteşîn-meşrep: Huysuz, geçimsiz

Ati: Önde, aşağıda

Atfetmek: Atmak

Atf-ı nazar: Bakma

Atûfet: Merhamet, şefkat

Avdet: Dönmek

Azâ: Organlar

Azamet-i ilahiyye: İlahi büyüklük

Azim: Büyük, ulu, iri

Azimet: Gitme, gidiş

Ba'de: Sonra

Ba'de's-selam: Selamdan sonra

Ba'de't-taam: Yemekten sonra

Bâ'is-i terkîm-i vasiyetname: Vasiyetnameyi yazma sebebi

Bağteten: Birdenbire, ansızın

Bahusus: Hususıyla, en çok

Bala: Yukarı

Bâr-gîr: Yük kaldıran, beygir

Barit: Soğuk

Bed: Kötü, fena

Beda: Başlamak

Bedayi-i tabiat: Tabiat güzellikleri

Bedbaht: Kötü baht, talih

Bed-hâhân: Kötülük isteyenler